

СТАНОВИЩЕ

от проф. д.изк. Стефан Иванов Хърков

за дисертационния труд на

ДЕНИЦА ТОДОРОВА ЧАРДАКОВА

редовен докторант в Националната музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“,

Теоретико-композиторски и диригентски факултет, Катедра „Дирижиране“,

на тема:

„СПЕЦИФИКА НА ХУДОЖЕСТВЕНАТА ИЗРАЗНОСТ В АКАПЕЛНОТО ХОРОВО ТВОРЧЕСТВО НА ЛЮБОМИР ПИПКОВ“

за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

Професионално направление: 8.3. Музикално и танцово изкуство

Деница Чардакова завършва средно образование в Националното музикално училище „Любомир Пипков“ в София през 2005 г. с „Национална диплома“ – най-високото почетно отличие на Министерството на образованието и науката, присъждано на зрелостници, завършили средно образование с пълен отличен успех по всички учебни предмети и ярко изявени способности в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта. Пет години по-късно, в 2010 г. завършва висше образование в Националната музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“ по две специалности: „Звукорежисура“ и „Хорово дирижиране“, а в 2014 г. и по „Електронни медии“ във Факултета по журналистика и масови комуникации на Софийския университет „Свети Климент Охридски“.

В 2016 г. е зачислена за редовен докторант в докторската програма „Музикознание и музикално изкуство“ (научноизследователска докторантура) към катедра „Дирижиране“ на Теоретико-композиторския и диригентски факултет при

Националната музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“. За научен ръководител на докторантурата е избрана проф. Теодора Павлович. Деница Чардакова е положила успешно изпитите, предвидени в индивидуалния учебен план и е предала завършен дисертационен труд в катедрата в законоустановения срок. На 7 ноември 2019 г. членовете на катедра „Дирижиране“ на свое заседание са обсъдили дисертационния труд, одобрили са съдържанието му и са взели решение той да бъде насочен към публична защита пред научно жури.

Научният проблем, избран за изследване в дисертацията, е особено значим за българската музикална култура. Хоровите акапелни творби на Любомир Пипков са сред най-високите постижения на българското и на европейското хорово творчество от XX век. Те представляват сериозно предизвикателство не само за изпълнителите, но и за изследователите. Още в 1972 г., когато Любомир Пипков е жив, Киприана Беливанова достига до извода, че в своята хорова музика „*Пипков остава едновременно изискан, съсредоточен лирик и убеден публицист*“.¹ Този извод ясно очертава самия проблем, който може да бъде формулиран с въпроса: как се получава удивителната Пипкова сплав от изискана лирика и ярка публицистика в хоровото творчество, каква е нейната „формула“? Деница Чардакова и научният ръководител проф. Теодора Павлович заслужават адмирация за смелостта да навлязат в толкова значим проблем, при това във време, в което подобна смелост не се цени особено у нас. Естествено, не би могло да се очаква в една дисертация проблемът да бъде решен напълно и „формулата“ да ни бъде представена. Същевременно в дисертационния труд са постигнати резултати, очертаващи нов хоризонт в разбирането за Пипковата хорова музика.

Постиженията на дисертацията могат да бъдат обобщени в няколко направления, сред които бих открил следните:

(1) Извършена е обща систематизация на хоровото творчество на Любомир Пипков. Възприет е подходът творчеството да бъде описвано творба по творба, а не по опуси и това е правилен подход като се има предвид, че Иван Хлебаров констатира как

¹ Беливанова, Киприана: Вокалното творчество на Любомир Пипков. – В: *Изследвания, критика публицистика (из публикуваното наследство)*. Съст. Иван Хлебаров. София: Арткооп, 2002, с. 287, срв с. 450 (научният труд е написан в 1972 г. и публикуван за първи път на руски език като глава от колективната монография: Друмева, Киприана Д., Костакева, Мария И., Хлебаров, Иван А. *Любомир Пипков*. Ред. Михаил С. Друскин, Серия „Зарубежная музыка. Мастера XX века“. Москва: Советский композитор, 1976, с. 135–191.

в някои случаи „Пипков, създавайки своите хорове, предварително не ги мисли като цикъл“.²

(2) Представен е опит за жанрова класификация на хоровото творчество на Пипков по три показателя: според изпълнителския състав, според жанровата характеристика, според спецификата на поетичните текстове. Опитът безспорно е успешен и е дал ценен резултат. Той би могъл допълнително да се прецизира за да отрази развитието на композиторската идея за изпълнителския състав: не бива да се пренебрегват случаите, в които Пипков в списъците на своето творчество сам отбелязва, че дадена песен е написана за изпълнение от два различни изпълнителски състава.

(3) Анализирани са художествено-изразни средства, използвани в акапелните хорове творби на Любомир Пипков: слово, мелодия, ритъм, метрум, темпо, хармония, динамика, полифонични техники. Посредством анализа е очертана обща картина на музикалния език, с който Пипков изгражда хоровите си акапелни творби, а това създава солидна основа, върху която в следващи изследвания могат да бъдат потърсени взаимодействията между лирика и публицистика, съставляващи удивителната акапелна хорова музика на Пипков.

Към казаното дотук за постиженията на дисертацията трябва да се прибави и това, че трудът има не само научна, но и практико-приложна стойност. Едно от приложенията към дисертацията представлява компактдиск, съдържащ звукозаписи на изпълнения на хорови творби от Любомир Пипков. Звукозаписите са безценен документ за онази творческа среда на най-високо изпълнителско майсторство, в която хорово-песенното творчество на Пипков е намерило своето достойно пресътворяване.

Дисертационният труд съдържа отделни позиции, които се нуждаят от изясняване. Например позицията за това коя е последната завършена творба на Любомир Пипков. На стр. 147 е написано: „Последната завършена творба на Любомир Пипков, която се явява и продължение на мадригалните композиции е лиричният цикъл от четири песни за женски камерен хор „Приглушени песни“ ор. 80, написан през 1972 г. по стихове на руската поетеса Марина Цветаева в превод на Иван Николов.“

² **Хлебаров, Иван.** *Творческият свят на Любомир Пипков.* Том втори, Книга първа. София: Арткооп, 2000, с. 114–115.

Хоровият цикъл „Приглушени песни“ е написан в 1972 г. Една година по-късно, в 1973 г. Пипков написва цикъл пиеси за пиано „От 1 до 15“, оп. 81. В същата 1973 г. той публикува без опус хоровата песен „Огоста помни“ по текст на Андрей Германов и започва работа върху нов клавирен цикъл, озаглавен „Детски радости“. Новият цикъл остава незавършен поради кончината на композитора на 9 май 1974 г. – от планираните 23 пиеси, Пипков успява да напише 14. Именно тези 14 клавирни пиеси биха могли да бъдат наречени „последните завършени творби на Любомир Пипков“. В случай, че тълкуваме тези пиеси, като завършени творби от незавършен клавирен цикъл, то като последна завършена в цялост творба на Пипков би трябвало да приемем последният цялостно завършен опус на композитора от 1973 г. – оп. 81 озаглавен „От 1 до 15“, посветен на пианистката Марта Деянова.

Още в 1974 г. Михаил Друскин констатира: *„Днес вече е ясно: Пипков е един от най-големите композитори на съвременността, чиято дейност е изключително многостранна. Пипков стои редом до такива композитори като Шостакович, Онегер, Барток, Лютославски, Бритън.“*³ За нас като българи, Пипков безспорно е едно от най-големите имена в нашата музикална култура. Същевременно много важно е да осъзнаем европейските измерения на Пипковото музикално творчество. Композиторът учи, живее и формира своя стил шест години в Париж (1926–1932), един град, който диша със съвременното изкуството по думите на Марк Шагал. В дисертацията правилно е констатирано: *„Гласността на идеите, лаконичният и точен музикален изказ на Пипков са развити до голяма степен под френско влияние. Като изявен и талантлив студент Пипков попада в един различен свят, в който обогатява своите музикално-професионални възможности и кръгзор, повлиян от френските модни течения в изкуството“* (стр. 35). В хоровото творчество на Любомир Пипков личи влиянието на Онегер, на Дебюси, а вероятно и на учителя на Пипков Пол Дюка, автор на много хорови творби, за съжаление останали непознати за българския слушател. Тази линия в изследването на Пипковото хорово творчество би била много продуктивна с оглед на бъдеща научна работа върху художествено-изразните средства в хоровите творби на композитора. Тя от своя страна би отвела Пипковото хорово творчество там, където му е мястото: сред голямото семейство на европейското хорово творчество от XX век.

³ Друскин, Михаил С. От редактора. – В: Друмева, Киприана Д., Костакева, Мария И., Хлебаров, Иван А. *Любомир Пипков*. Ред. Михаил С. Друскин, Серия „Зарубежна музика. Мастера XX века“. Москва: Советский композитор, 1976, с. 5.

В заключение убедено препоръчвам на членовете на почитаемото научно жури присъждането на образователната и научна степен „доктор“ в професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство на ДЕНИЦА ТОДОРОВА ЧАРДАКОВА.

6 януари 2020 г.

Богоявление

(проф. д.изк. Стефан Хърков)